

УДК 811.511.141'276.6:378(497.4)
DOI 10.58423/2786-6726/2026-2-9-27
ISSN 2786-6726 (Online), ISSN 2786-6718 (Print)

Beérkezett: 2026.02.04.

Elfogadva: 2026.04.22.

Megjelent: 2026.05.30.

Kolláth Anna

Oktatásterminológia a szlovéniai (kétnyelvű) felsőoktatásban¹

1. Bevezetés

A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat (a továbbiakban: Kutatóhálózat) repertoárjában már a kezdetektől fogva (2003 óta) meghatározó kutatási téma az oktatás, elsősorban a közoktatás. Ez nem véletlen, hiszen az oktatás mind nemzeti, mind Kárpát-medencei, mind pedig európai kontextusban is kiemelkedően fontos terület (Szoták–Tamás, 2024). Annak reprezentálása a fő cél elsősorban, hogy hogyan él, hogyan működik a sajátos helyzetben lévő kisebbségi magyar nyelv a Kárpát-medencei oktatási térségben, Magyarország és a hét külső régió oktatási rendszerében, mennyire meghatározó szerepű a kisebbségi közösségek nyelvi, kulturális vitalitásának megőrzésében, annak erősítésében.

A Kutatóhálózat munkatársai az elmúlt huszonöt évben egy összetett oktatási projekten dolgoztak – párhuzamosan a *ht-szótár* munkálataival (a Kutatóhálózat minden munkájáról a Benő Attila és Péntek János szerkesztette 2011-es jubileumi kötet számol be). A *Magyar nyelvű oktatás a Kárpát-medencében* című, az MTA Nyelvtudományi Intézete Élőnyelvi Osztálya által szervezett korábbi közös programunknak része volt a határon túli magyar közösségek anyanyelvi oktatási rendszerének felmérése, leírása, kontrasztív elemzése. Az MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet koordinálásában egy-egy háttér tanulmány keretében mértük fel a kisebbségi magyar közösségek anyanyelvi oktatásának helyzetét, a nyelvtanítás, a nyelvi nevelés körülményeit (Bartha et al. szerk., 2011).

¹ A tanulmány az MTA Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program „Magyar terminológiastratégia” alprogramjának (TMNP2023-1/2023) támogatásával készült.

E kutatás is egyértelműen bizonyította, hogy a külső régiókban élő magyar nemzeti közösségek célja az, hogy megőrizték és erősítsék identitásukat, nyelvüket és kultúrájukat, és képesek legyenek megtalálni helyüket a globalizálódó, ugyanakkor regionalizálódó világban, valamint rendelkezzenek azzal a tudással és azokkal a kompetenciákkal, amelyek segítségével megfogalmazhatják reakcióikat a folyamatosan újratermelődő, megújuló kihívásokra. E célok elérésében az oktatásnak, különösen az anyanyelv oktatásának meghatározó szerepe van. Az anyanyelvi oktatás nélkül a magyar nyelv funkcionális visszaszorulása, térvesztése elkerülhetetlenné válik, a magyar identitás megtartása pedig ellehetetlenül.

A részprojektek az általános és a középiskolai magyaroctatás, valamint a szakoktatás és a szakképzés kihívásaival, legfontosabb jellemzőivel, az esetleges hiányokkal és a problémák megoldásához nagyban hozzájárul(hat)ó lehetőségekkel foglalkoztak. Régiós tanulmányok születtek, amelyek próbáltak szint adni a témában általános hiányként értelmezhető régiós vagy akár összregiós monografikus leírásoknak.

Jelen tanulmány bemutatja a maribori nyelvész kutatócsoport aktuális projekt munkálatait, amelyek most már negyedszázada a Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózatban valósulnak meg. Az oktatásterminológiai adatbázis (ki)alakulásán, fejlesztésén van a hangsúly, egyrészt a köz- és a felsőoktatás terminológiájának létrehozásán, valamint a harmadik, az idej projektév történelem doménjének adatbázisba rögzítéséről. A téma alaposabb ismeretéhez, az egyes megoldások megértéséhez feltétlenül szükséges egy rövid összefoglalás a muravidéki jogi és nyelvi helyzetről, a kétnyelvű oktatási modellről. A szlovén felsőoktatás trendjei rámutatnak a szlovén és a magyar felsőoktatás azonosságaira és különbségeire, az egymásnak való megfeleltetés fontosságára, elsősorban a Kárpát-medencei harmonizáció elősegítésére, az oktatási szintek lényegére, a fordítási folyamatok támogatására. A tanulmány példákkal illusztrálja a kontrasztív terminológia konkrét megoldásait, törekvéseit. Külön kiemelendő az értékelés, az osztályozás és a tudományos fokozatok problematikája. E terminusok rendezése, rendszerezése, egymásnak való megfeleltetése segítené a diplomák elismertetését, a tudományos fokozatok pontos megjelenítését az egész Kárpát-medence hivatalos dokumentumaiban. A kutatás hangsúlyozza, hogy a többnyelvűségi szemlélet érvényre juttatása elengedhetetlen feltétele az anyanyelvben maradásnak, amely biztos és szükséges alapja a különböző nyelvekben élés lehetőségének és gyakorlati megvalósulásának a többnyelvű, multikulturális térségekben (Kolláth, 2020).

2. Aktuális oktatási projektek

Ilyen előzmények után, kétségtelenül az eddigi munkánk elismeréseként 2023-ban munkatársaink egy kisebb csoportja az általunk javasolt Oktatásterminológiai projekttel bekerülhetett az MTA Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program „Magyar terminológiastratégia” alprogramjába (TMNP2023-1/2023), amelynek az ELTE Nyelvtudományi Kutatóközpont az intézményi bázisa.

A Kutatóhálózat tehát az idén már második éve vesz részt aktív munkával az Oktatásterminológiai alprojektben, miközben a projekt négy évre szól. A kutatók összehangolt tevékenységeivel készül az a nyolc nyelvű oktatásterminológiai adatbázis, amely nagyban hozzájárul majd az egységes(ebb) nyelvű Kárpát-medencei felsőoktatási térség alakulásához és megszilárdulásához. Olyan oktatásterminológiai adatbázis van keletkezőben, amely nélkülözhetetlen lesz majd mind a fordításban, mind pedig minden olyan tevékenységben, amelyben a nyelvi transzfer több oldalról is megközelíthető. A projekt négy éve alatt megfeleltetjük egymásnak a forrásnyelvi (a Magyarországon használatos) és a célnyelvi (a külső régiókban használt) terminusokat. A kutatás kiterjed természetesen – a határtalanítás szellemében (vagyis a magyar nyelv nem azonos a magyarországi magyar nyelvvel, a külső régiók nélkül nincs teljes magyar nyelvterület) – az országspecifikus (egy adott országhoz kötődő fogalom) és a régióspecifikus (egy adott régióhoz kapcsolódó fogalom) terminusokra is (Prószyk et al. szerk., 2023; Hires-László-Váradi, 2025).

Az első két év tapasztalataiból már kirajzolódnak a legfontosabb mozzanatok. Ezek egyike a kivonatolás, amit a közoktatás esetében projekten belül oldottunk meg. A címszókhoz a 2011. évi köznevelési törvény² definícióit rendeltük hozzá, majd megkerestük ugyanennek a terminusnak a célnyelvi megfelelőjét, ennek pontos forrását és természetesen megadtuk (ha kellett, megalkottuk) a szlovén definíciót. A terminusok e csoportjában a HU→SL irány volt mérvadó, kutatócsoportonként 850 terminust dolgoztunk fel (összesen 7 régió x 850 terminus = 5950 terminus), illetve beleértendő a 850 magyar kivonatolt lexikai egység is, valamint az angol megfeleltetés, mindent összevetve 9 nyelv 850 terminusa, pontosan 7650 lexikai egység alkotja az adatbázis első csoportját. A megfeleltetésben a legfontosabb szegmens az ekvivalencia: teljes, részleges és funkcionális megfelelést különítettünk el.

A SL→HU csoportba 110 címszó került be. Ez a szám régióként változik, hiszen a régiók oktatási rendszere más és más, idomul a többségi nemzet oktatási rendszeréhez, hiszen annak szerves része. Például a kis létszámú muravidéki magyar közösség esetében nagyon kevés a kétnyelvű (lefordított) oktatási anyag,

² 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről. <https://njt.jog.gov.hu/jogszabaly/2011-190-00-00>

a kivonatolást ez eléggé megnehezítette. Ez még inkább jellemző a régióspecifikus terminusokra (HU→HU irány).

Alapvetően négy szlovén törvényből dolgoztunk: az általános iskolákról (*Zakon o osnovni šoli – ZOsn*)³, a gimnáziumokról (*Zakon o gimnazijah – ZGim*)⁴, a felsőoktatásról (*Zakon o visokem šolstvu – ZViS*)⁵, valamint az olasz és a magyar nemzeti közösségek külön oktatási-nevelési jogairól szóló törvényekből (*Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja – ZPIMVI*)⁶. Segítségünkre volt továbbá az a szójegyzék, amelyet a kétnyelvű általános iskolák igazgatói készítettek el *A tanárok e-kompetenciái a kétnyelvű iskolákban* című projektben, 2014-ben (*Hivatali szóhasználat: szlovén terminusok magyar jelentéssel*) (URL1).

A projekt második évében a felsőoktatás terminológiáját vizsgáltuk meg ugyanezzel a módszerrel. Munkánkat nemcsak a már megszerzett új tudás és tapasztalat könnyítette meg, hanem az is, hogy a kivonatolást (címszavak és definíciójuk) ebben az esetben már az Oktatási Hivatal munkatársai készítették el.

Mind a folyamatosan bővülő, frissülő Termini-szótár (a külső régiók államnyelvi eredetű kölcsönszavait írja le és rendszerezi; Csernicsekó, 2021, 417–421. o.), mind pedig a fejlesztés alatt álló terminológiai adatbázis óriási szerepet tölt be a magyar nyelv és változatai fennmaradásában, hiszen megszünteti a meglévő nyelvi hiányjelenségeket, pótolja, kiegészíti a hiányzó vagy hiányos kompetenciák nagy részét az adott térségben használatos nyelvek között (interlingvális közeg), valamint egymás magyar nyelvváltozataiban (intralingvális közeg), megadva az adott közösség által következetesen használt államnyelvi eredetű, közvetlen vagy közvetett kölcsönzők és kölcsönterminusok pontos definícióját (legtöbbször definíciós kontextus megadásával is alátámasztva), jelentését, stílusértékét, használati gyakoriságát. Mindkét nyelvi határtalanító és szótárépítő program nagyon fontos szerepet játszik a nyelvi akadálymentesítés folyamatában (Benő–Péntek szerk., 2011). A nyelvi határtalanítás és a nyelvi akadálymentesítés azonos tőről fakad, azonos a céljuk, mind tartalmukat, mind módszereiket tekintve egy irányban gondolkodnak.

A harmadik évre, tehát 2026-ra választott történelem domén megfelelően nemzeti és nemzetközi is egyben, nemcsak a világot átfogó tartalom miatt, hanem a különböző szemléletek, iskolák interpretációi okán is. A tantárgy iskolai oktatása óriási felelősség az adott állam oktatási rendszerében, a tantervek és más különböző segédanyagok kialakításában. A két nyelven, illetve a nem csak a többségi nyelven

³ <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO448>

⁴ <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO450>

⁵ <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO172>

⁶ <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO2611>

történi történelemoktatás nagyon sokat segíthet a kisebbségben élő diákok műveltségi szintjének emelésében, az adott kultúra alaposabb megismerésében, a nyelv és a kultúra iránti pozitív attitűd kialakításában és megszilárdításában. Ez támogatni fogja a diákot abban a nagyon fontos döntésben, hogy az otthon letett érettségi vizsga után akár magyarországi egyetemeken folytassa szakirányú tanulmányait. (Szak)nyelvi ismeretei ezt maximálisan lehetővé fogják tenni.

3. Háttérinformációk – jogi és nyelvi helyzet a Muravidéken

Szlovénia két őshonos kisebbsége, a magyar és az olasz nemzeti közösség a klasszikus kisebbségi közösségek csoportjába tartozik (őshonos nemzeti közösségek). Ez elvileg azt jelenti, hogy a pozitív diszkrimináció elvén alapuló, világviszonylatban is példásnak mondható szlovén kisebbségpolitika, a kisebbségi külön jogok azon a konkrét területen érvényesülnek, ahol ezek a közösségek élnek, számarányuk jogbiztonságukat nem befolyásolja (territoriális kisebbség). A nemzetiségileg vegyesen lakott terület (kétnyelvű terület) fogalmát a Szlovén Köztársaság Alkotmánya meghatározza, kiterjedését az öt érintett közigazgatási egység (községek) statútuma pontosan rögzíti. A 2002. évi népszámlálás hivatalos adatai szerint 6243 fő vallotta magát magyar nemzetiségűnek (ez Szlovénia összlakosságának 0,31%-a), 7713 fő pedig magyar anyanyelvűnek. Közülük 5212 személy él kétnyelvű területen (83,5%), 1031 fő pedig másutt az országban, főképp Ljubljánban és Muraszombatban (a témáról bővebben lásd: Kolláth, 2005; Péti et al., 2020). A közösség politikai csúcsszervezete a lendvai székhelyű Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség (*Pomurska madžarska samoupravna narodna skupnost*). Az önkormányzat legfontosabb feladata a muravidéki magyar nemzeti közösség megtartása, nemzeti, nyelvi, kulturális identitásának, tárgyi és szellemi örökségének megőrzése, valamint az alkotmány által biztosított külön jogok gyakorlása és érvényesítése, az elmélet és a gyakorlat közti mély szakadék feltöltése. A közösségnek a szlovén parlamentben képviselője van, a képviselő a kisebbséget érintő témákban vétőjoggal rendelkezik.

Muravidéken 1959 óta csak kétnyelvű oktatási intézmények léteznek. Az oktatási modellt s annak eredményeit meghatározza az a tény, hogy mind a magyar, mind a szlovén nyelv tantárgy is és tannyelv is egyben, azaz mind a magyarok, mind a szlovénok közös osztályban tanulják egymás nyelvét, és tanulják a többi tantárgyat mindkét nyelven, elméletileg fele-fele arányban minden tanítási órán. Ebben a helyzetben – még a teljesen korrekt jogvédelem esetén is – a kisebbségi anyanyelv megtartása nem egyszerű. A magasabb presztízsű államnyelv dominanciája, iskolai jelenléte egyre erősebb, egyre több magyar anyanyelvű tanuló válik a kilencosztályos általános iskola végére szlovén elsőnyelvűvé, hiszen Szlovéniában akar továbbtanulni, ott akar élni, dolgozni, felnőttként létezni. Már a

kezdetekkor evidens volt a magyar közösség számára, hogy a kialakult nyelvi helyzetben a divergencia, azaz az anyanyelv megőrzése csak konvergenciában (közelítés a másik nyelvéhez, esetünkben az oktatás ilyen módú kétnyelvűsége) lehetséges. A magyarság konvergenciája tehát egyfajta részleges konvergencia, csak így lehetséges ugyanis az anyanyelv megőrzése, de ezzel a nyelvmegőrzési törekvése is csak részleges divergencia, hiszen önmagában kivitelezhetetlen és értelmezhetetlen (Novak Lukanovič, 2003).

A kilencosztályos kétnyelvű általános iskolákba iratkozáskor a szülők döntenek arról, hogy anyanyelvként vagy környezetnyelvként tanulja-e gyereük a magyar anyanyelvet. Ha magyart választ anyanyelvi szinten (magyar₁), akkor a szlovént második nyelvként tanulja (szlovén₂) a gyermek az általános iskola 4. osztályáig. A 4. osztálytól kezdve mindenki szlovén₁-et tanul, mert ott megszűnik a külső differenciáció, a választás lehetősége (nincs többé szlovén₂, csak szlovén₁). Talán ez a legfőbb magyarázata annak, hogy a magyar anyanyelvi csoportok létszáma sajnos egyre alacsonyabb, a környezetnyelvi magyarra járók létszáma ennek arányában növekszik. Az iskolák ügyintézése is elvileg kétnyelvű, de jól érezhető a szlovén nyelv egyre erősödő dominanciája. Azt látjuk, tapasztaljuk az utóbbi években, hogy az oktatás terminusai a hivatalos, írott nyelvhasználatban a legtöbb esetben – formában és tartalomban egyaránt – ekvivalensek a magyar standard változatokkal, a beszélt nyelvben viszont leginkább maguk a szlovén terminusok (szó- és szerkezetkölcsonzés), illetve közvetlen fordításaik élnek a magyar nyelvű kommunikációban is.

A helyi standard teljes rangú és általános szerepű kialakulását eddig nem lehetett tapasztalni a kis számú közösségben, szerepét vagy a szlovén standard, vagy az összmagyar standard változat tölti be. A (nyelvi) helyzet viszont egyre erősebben színesedik a Muravidéken, de a színek nem mindig a kisebbségi nyelvet erősítik: az egyetlen kétnyelvű középiskolába ma már egynyelvű (szlovén) területekről is jönnek szlovén egynyelvű diákok, elsősorban a szakközépiskolai és a szakiskolai programokba. Ez a helyzet az osztályok (az iskola) megmarad(hat)ásához elengedhetetlen, viszont a kisebbségi magyar nyelvváltozatok iskolai életét eléggé ellehetetleníti a nyelvi színterek egynyelvűsödésével. Az általános iskolákban viszont teljesen más az irány: nagyon sok és egyre több diák jár át a szomszédos magyarországi településekről a muravidéki kétnyelvű általános iskolákba. A nagy számok törvényében itt a magyarországi magyar nyelvváltozatok iskolai jelenléte egyrészt a helyi magyar kontaktusváltozatok erősödését, másrészt a magyarországi standard nyelvváltozat közvetlen elérhetőségét, s ezzel talán nagyobb iskolai jelenlétét hozza magával (erről lásd bővebben: Kolláth, 2020)

4. Magyar nyelvű és/vagy magyar nyelvi felsőoktatás

A szlovén felsőoktatási rendszerben is – a felsőoktatási törvény értelmében – különböző felsőoktatási intézmények működnek: egyetemek, karok, művészeti akadémiák és felsőfokú szakiskolák biztosítják a tudomány, a szakértelem és a művészetek fejlődését, és az oktatási folyamatban tudományos, szakértői, kutatási és művészeti területeken szerzett ismereteket közvetítenek. Az állami egyetemek és önálló felsőoktatási intézmények mellett magánintézmények is működnek, amelyek önállóan határozzák meg küldetésüket. Működésüket ugyanaz a jogi keret szabályozza, mint az állami felsőoktatási intézményeket, ami biztosítja a hasonló minőségi színvonalat és működési lehetőségeket mindkét típusú intézmény számára. Három állami egyetem, három privát egyetem és két nemzetközi egyetem működik a szlovén felsőoktatásban. Maribor a második legnagyobb állami egyetem. A felsőoktatási intézmények száma természetesen sokkal alacsonyabb, mint például Magyarországon, de ez a kétmillió lakosú ország esetében természetes.

A szlovén felsőoktatási intézményekben szlovénul folyik az oktatás. Vannak angol nyelvű oktatási programok a külföldi hallgatók számára, de ez csak akkor kivitelezhető, ha párhuzamosan zajlik szlovénul is az adott kurzus. Szlovéniában nincs magyar nyelvű, csak magyar nyelvi felsőoktatás. Ez utóbbi a Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén, kétszakos tanárképző, illetve hungarológiai programot választva lehetséges (BA és MA szint). A hallgatók bármely más szakkal párosíthatják a magyart, természetesen mind a választott másik szakot, mind pedig az általános tantárgyakat szlovénul végzik az egyetemen. Az érvényes program szerint a Magyar nyelv és irodalom programba iratkozáshoz magyar nyelvtudás szükséges (anyanyelvi program), a Hungarológiához nem (magyar mint idegen nyelv program). A muravidéki magyarság többi értelmiségének, más szakos leendő tanárainak képzése Szlovénia összes egyetemén szlovén nyelvű programokban történik. Még akkor is, ha például a muravidéki oktatási intézmények leendő szaktanárainak két nyelven kell majd tanítaniuk a közoktatás teljes vertikumában, hiszen a muravidéki kétnyelvű oktatási modell alapja a két nyelv elvileg azonos jelenléte az iskolában és az oktatásban, azaz 50%-ban államnyelven, 50%-ban kisebbségi anyanyelven kell, hogy folyjon az óra. Egyértelmű az akadály mértéke ezen a területen: mind a szaknyelvet, mind a másik szak módszertanát szinte csak szlovénul tanulják a leendő tanárok, de két nyelven fognak majd tanítani a kétnyelvű oktatási intézményekben. Ennek megoldása most az egyik legfontosabb nyelvi akadálymentesítési feladat, amelyet a maribori Magyar Tanszék teljes mértékben magára is vállal a nem magyar szakos hallgatóknak felkínált választható kurzusok akkreditálásával és következetes megvalósításával (módszertan, szaknyelvi konverzáció, helyesírás).

Az immár 68 éves kétnyelvű oktatásnak – a jeles eredmények mellett – kevésbé pozitív eredményei is vannak. Nyelvi hiánnyal élők is kikerülnek padjaiból, olyanok, akik aztán később nem érzik magukat verbális biztonságban bizonyos kétnyelvű nyelvi színtereken, mert nem képesek az egyik vagy a másik nyelv aktív használatára. S a frusztráció még inkább súlyosbítja a helyzetet, megbénítja a beszélő lelki állapotát, nyelvi repertoárját és attitűdtartalmait. Egyfajta nyelvi fogyatékkal él például az, aki ebben a világban nem tud megfelelően angolul, ugyanis nem tud részt venni angol nyelvű eseményeken, projekteken, konferenciákon stb. Nem teljes a nyelvi repertoárja annak a kétnyelvű területen élő, elsősorban idősebb embernek, aki nem tudja az államnyelvet, ezért nem tud például az orvosnál megfelelően kommunikálni. És bizonyos szintű nyelvi fogyatékkal élünk mi, Kárpát-medencei magyarok, valamennyien, kivétel nélkül mind a nyolc régióban, hiszen jóllehet egy nyelven beszélünk, nem ismerjük egymás magyar nyelvváltozatait, különösen a szaknyelveket, a kontaktusnyelvjárási változatokat, a kisebbségi kétnyelvűségben ugyanis korlátozva vannak azok a lehetőségek, amelyek kiegyenlíthetik vagy legalább közelebb hozhatják ezeket egymáshoz. A nyelvi fogyatékok megszüntetése a cél természetesen egymás megértése végett, a sikeres nyelvi, szaknyelvi kommunikáció, s ezzel természetesen a hozzáadott értéként felfogott nyelvi diverzitás érdekében.

5. A felsőoktatás terminológiája

Az oktatásterminológiában való elmélyedésünk aktualitásához, hasznosságához nem fér kétség. A továbbiakban néhány példán próbálom bemutatni a terminusok érvényesülését, egymáshoz való viszonyát nyelven belül és azon túl.

5.1. Értékelés és osztályozás – szavak, számok és tartalmak

Az értékelés és az osztályozás az iskolai oktatás egyik legfontosabb szegmense, kulcsfontosságú pedagógiai eszköz minden oktatási szinten a diákok teljesítményének mérésére. Visszajelzés a tanárnak (mit nem sikerült teljes mértékben átadnia a tanulóknak?), visszajelzés a diáknak (mit nem tanult meg tisztességesen, hol maradtak hiányok, bepótolandó ismeretek?), visszajelzés a szülőnek (hol tart a gyereke az egyes tantárgyakban, figyelt-e eleget a gyermek otthoni tanulására?), miközben motiválják a tanulási folyamatot. Talán pontosan ezért elég sok vitát vált ki szakmai és nem szakmai körökben egyaránt.

A magyar és a szlovén közoktatásban létező osztályozási rendszer nem teljesen ekvivalens egymással. Az első különbség az, hogy míg a magyar iskolákban egy négyfokú skálán osztályozzák a magatartást (példás – 5, jó – 4, változó – 3, rossz – 2) és a szorgalmat (példás – 5, jó – 4, változó – 3, hanyag – 2), addig Szlovéniában nem osztályozzák sem a magatartást, sem a szorgalmat.

1. táblázat. Osztályozás a magyar és a szlovén közoktatásban

Osztályzat – HU	Érdemjegy	Osztályzat – SL
Jeles	5	Kitűnő
Jó	4	Jeles
Közepes	3	Jó
Elégséges	2	Elégséges
Elégtelen	1	Elégtelen

A más tantárgyak érdemjegyei Magyarország közoktatásában ötfokú skálán mozognak: 5 (jeles), 4 (jó), 3 (közepes), 2 (elégséges) és 1 (elégtelen). Szlovéniában is ötfokú a skála, de a *közepes* verbális megfogalmazást nem ismerik: az ötöst *kiválónak* nevezik (*odlično* 'kiváló'), a négyest *jelesnek* (*prav dobro* 'nagyon jó; jeles'), a hármast *jónak* (*dobro* 'jó'), a kettést *elégségesnek* (*zadostno* 'elégséges'), az egyest pedig *elégtelennek* (*nezadostno* 'elégtelen'). Érdekes, hogy a *közepes* megjelölés nem létezik, holott ez lenne a logikai mediánja a rendszernek. A *közepes* felemelése, jóvá alakítása viszont motiválhatja a diákokat, jobbnak láttatja az eredményeket, sikeresebbnek az oktatás folyamatát. Talán még kedvet is csinál a diákoknak a tanuláshoz. Ugyanez a skála működik a magyar felsőoktatásban is.

A szlovén felsőoktatásban más a helyzet. Az érdemjegyek egy hat-, illetve tízfokozatú skálán mozognak: a tízes az *odlično* (*kiváló*), a kilences és a nyolcas a *jeles* (*prav dobro*, tehát két kompetenciaszintet foglal magába a verbális megjelölés), a hetes a *jó* (*dobro*), a hatos az *elégséges* (*zadostno*), az ötöstől kezdve viszont mind az öt jegy negatív osztályzat. Az *elégtelen* fokozatai közt az a különbség (tudomásom szerint nagyon ritkán élnek vele az oktatók), hogy benne van az, hogy mikor, mennyi idő elteltével mehet a hallgató újra vizsgálni (nem használják az *utóvizsga* terminust). Az osztályzatskálák terminológiája rámutat az oktatási rendszerek kisebb-nagyobb eltéréseire, a funkcionális és a részleges ekvivalencia meghatározó jelenlétére.

2. táblázat. Érdemjegyek a szlovén felsőoktatásban

Érdemjegy	Osztályzat	Érdemjegy	Osztályzat
1	elégtelen	6	elégséges
2	elégtelen	7	jó
3	elégtelen	8	jeles
4	elégtelen	9	jeles
5	elégtelen	10	kiváló

5.2. Tudományos címek, fokozatok, beosztások

Szlovéniában is megfigyelhető egyfajta hierarchia az egyetemi oktatói státuszokban (*visokošolski učitelj*). Egyetemi oktató a *redni* és az *izredni profesor*, a *docens* és a *lektor*. Az asszisztens egyetemi alkalmazotti beosztást jelent. A fokozatok megszerzéséért ötévenként habilitálnia kell az oktátónak (a szlovén habilitáció – *habilitacija* – sem teljesen ekvivalens a magyar megfelelőjével). Az egyetemi tanári cím (*redni profesor*) viszont egész életre szól, nem kell hozzá újabb szakmai megmérettetés. A rendszerben nincs adjunktus, ezt a kategóriát a szlovén felsőoktatás nem alkalmazza. Pontosan e különbségek miatt nem teljesen egyszerű és egységes a külföldi diplomák honosítása: az adjunktus megfeleltetése problémás, a *docens* mindkét nyelvben egyértelmű és teljes ekvivalenciát mutat, viszont a rendkívüli egyetemi tanári címet is *docens*ként értelmezik, ami nagyon sokszor félreértésekhez vezet a gyakorlatban. Mivel nincs teljes ekvivalencia a magyar és a szlovén tudományos címekben, magam a helyzetet a huszárvágás módszerével oldom meg a gyakorlatban: magyar szövegben is a szlovén titulus rövidítését használom a nevem előtt. Ilyenkor, amikor a megnevezések a különböző fogalomszintek egymáshoz viszonyításával állapíthatók csak meg ellentmondásmentesen, megfelelő fogalmi háló segítheti, pontosíthatja a megoldást (Prószéky et al. szerk., 2023).

A magyar nyelvben a *profesor emeritus* „nyugalmazott professzor” vagy „nyugalmazott egyetemi tanár” formában él. Ez a cím a nyugdíjba vonult, kiemelkedő tudományos munkásságú egyetemi tanárok elismerése, akik megtartják címüket, és gyakran továbbra is kapcsolatban maradnak az intézménnyel.

Az *emeritus* (‘tiszteletbeli; érdemes’ – többes számban *emeriti*) kiegészítés Szlovéniában szélesebb fogalomkörű. Elsősorban a *professor* vagy a *püspök* hivatali címmel együtt használják, néha pedig érdemes tudós vagy kutató esetében is. A professzorok különleges érdemeiért adják, egyes helyeken pedig rendszeresen nyugdíjazáskor is, mivel csak a „nyugdíjas” státuszát jelzi (szlovénül: *emeritirani profesor*), ezért az idegen nyelvű *emeritus* kifejezés automatikus megfeleltetése „érdemes professzorként” gyakran nem helytálló.

A felsőoktatásban nagyon fontos tényező a megszerzett végzettség pontos, érthető és követhető megfogalmazása (gondolni kell a különböző országok diplomái megfeleltetésének lehetőségére is). A magyar nyelv és irodalom alapszakot (hat félév, 180 ECTS) végzetek diplomájában ez áll: *diplomant madžarskega jezika s književnostjo (UN) in...*, illetve ugyanez megfogalmazódik nőnemben is (*diplomantka...*), ami szó szerinti fordításban az *okleveles magyar nyelv és irodalom szakos bölcsész* terminusnak felel meg, közöttük teljes az ekvivalencia. A zárójeles *(UN)* az alapszakot jelöli (egyetemi diploma), az *in* (‘és’) pedig arra utal, hogy a program kétszakos, a másik szak diplomarésze is bekerül természetesen a

diplomába. Az alapszakos hungarológia oktatási program elvégzése után a *diplomant/diplomantka hungaristike (UN)* a végzettség megfogalmazása, ami a magyarban az *okleveles alapszakos hungarológusnak* felel meg.

A második szint (magiszteri tanárképző program) diplomája *magister/magistrica profesor madžarskega jezika s književnostjo in...* formában honosodott meg Szlovéniában. Magyarul a *(magiszteri fokozatú) magyar nyelv és irodalom szakos tanár* felel meg legjobban a forrásnyelvi terminusnak, viszont nincs teljes ekvivalencia, elsősorban a *profesor/profesorica* és a *tanár* közti jelentéskülönbség miatt. A *profesor/profesorica* a szlovénban egyetemi tanárt jelöl elsősorban, viszont középiskolai tanár jelentésben is gyakori és következetes a használata. A fogalmi és a nyelvi ekvivalencia elkülönítésének jelentőségét jól mutatja ez a példa. A két terminus látszólag teljes ekvivalenciában áll egymással, de ez csak a nyelvi szintre, a formai ekvivalenciára igaz. Fogalmi ekvivalencia nincs (Prószéky et al. szerk., 2023).

A második szintű hungarológia program diplomájába a *magister/magistrica hungaristike* cím kerül, azaz *magiszteri fokozatú hungarológus* a végzett hallgató. A diplomák szlovén egynyelvűek, jóllehet a magyar szak programjaiban a magyar a tanítás nyelve. Mivel azonban Maribor nem a nemzetiségileg vegyesen lakott területen van, ezért a kétnyelvű ügyintézés kérdése fel sem merül.

5.3. Régióspecifikusság a terminusokban

Nagyon érdekes és fölöttébb izgalmas kategória az adatbázisban (és a Terminuszótárban) a régióspecifikus terminusok csoportja. Többnyire HU→HU irányú szakszavakról van szó, amelyek a magyar közösség magyar nyelvhasználatában élnek a magyar hivatalos változat mellett (vagy helyett). Ezek a szlovén többségi nyelvből származó közvetlen kölcsönszavak és -szerkezetek. Hangsúlyozni kell, hogy ezek a változatok elsősorban a szóbeli nyelvhasználat legitim részei, írásban vagy a hivatalos magyar, vagy helyette a hivatalos szlovén jelenik meg. A régióspecifikus terminusok felgyűjtésének elsődleges célja, hogy a készülő adatbázis a standard nyelvi elemeken túl a határon túli szóhasználatot is szemléltesse az oktatás doménen belül

Az egyik terminus az *órávázlat*, amely alapkategória az oktatásban, a tanárképző oktatási programokban az egyik leggyakoribb szakszó, a hallgatók megtanulják a módszertan kurzusokon a felépítését és funkcióját. A szó szlovén megfelelője a *priprava*, amit aztán egyszerűen lefordítottak magyarra, így lett belőle *előkészület* (SLO→HU→HU, azaz *priprava* → *előkészület* → *órávázlat*). A kölcsönszó használati gyakorisága messze a legnagyobb, az *órávázlat* még mindig idegen szóként hat, és szinte csak írásban találkozhatni vele.

A *tanmenet* terminusnak a *letni načrt* szlovén jelzős szerkezet a megfelelője. A szerkezet tükörfordítása az *éves terv*, ezt használják általában hivatalos, írott szövegekben is, megjelenik a muravidéki kétnyelvű iskolák nyelvhasználatában.

A főváltozatnak tekintendő *tanmenet* is igyekszik felzárkózni a használatban, ezt az egyetemi oktatásunk is szorgalmazza (terminusjavaslat), természetesen hozzáadó módon, additív szemlélettel, azaz a két forma békés egymás mellett élésével, s a megfelelő forma választásával a megfelelő kontextusban (*letni načrt* → *éves terv* → *tanmenet*).

A *nastop* terminus magyar ekvivalense a *vizsgatanítás*. A muravidéki főváltozat viszont a *fellépés*, ugyanis a szlovén terminusban ez utóbbi tartalom rögzült. A beszélt magyar nyelvben a *nastop* régiós ekvivalensként (közvetlen kölcsönszóként) jelenik meg, a *vizsgatanítás*nak elenyésző az előfordulása.

A *nem sikerült a vizsgám* vagy a *megbuktam a vizsgán* szerkezetet a szlovén nyelv a *padla sem na izpitu* szerkezettel adja vissza. A magyar nyelvhasználatban közvetlen transzferrel *elestem a vizsgán* szerkezet lesz, mivel a *padati se* ige jelentése 'elesik'. Egy kicsit másképp kifejezve ugyanez a tartalom az *eldobott a tanár a vizsgán* szerkezetben jelenik meg, a szlovén 'eldob' jelentésű *odvrgniti* hatására. Ma már a nyelvi kiegyenlítődés hatására időnként megjelenik a *kirúgott a vizsgán* informálisabb (szlengesebb) szerkezet is. Az *elmarad az előadás* a muravidéki magyar nyelvhasználatban az *elesik az előadás* szerkezetben realizálódik. A megfeleltetés alapja a szlovén *padal je predavanje* szerkezet, aminek igéje valóban az 'elesik' jelentésű lexéma. Ha ezeket a szerkezeteket nem is tekint(het)jük egyértelműen terminusnak, hanem inkább közvetlen kölcsönszerkezetnek (tükörfordítás), a muravidéki nyelvhasználatban a tágabb értelemben vett terminus szerepkörben léteznek, a beszélt nyelvben pedig egyeduralmúak.

A régióspecifikus *iskolavrecska* (szlovén megfelelője a *šolska vrečka* szószerkezet) összetett szó, hibrid szerkezetű, az iskolában használatos tisztasági csomag vagy tornazsák régiós változata. Előtagja magyar szó, utótagja a szlovén *vrečka* 'zacskó', teljes ekvivalensei egymásnak.

A munka közben magyarországi régióspecifikus terminussal is találkoztunk, például a *kancellár* terminus esetében, a szlovén nyelv ugyanis ezt a beosztást, ezt a terminust ebben a kontextusban nem ismeri. *Titkár* vagy *főtítkár* van (*tajnik* és *glavni tajnik*) a felsőoktatási intézményekben, de ez nem ekvivalense a magyarországi kancellárnak.

5.4. Országspecifikusság és ekvivalencia

A *Nacionalno preverjanje znanja (NPZ)* magyar ekvivalense az *Országos tudásfelmérés*. Ennek megfelelően a muravidéki kétnyelvű általános iskolák ügyintézésében megalkották a terminusra az *OTF* mozaikszót is (a szlovén nyelv gyakran alkalmaz rövidítéseket). Az *OTF* olyan külső tudásfelmérés, amelyben az adott tantárgyból országszerte ugyanazon a napon, egyenlő körülmények közt, azonos lebonyolítási eljárás szerint vesznek részt a tanulók. A szlovéniai *tudásfelmérés* és a magyarországi *kompetenciamérés* között funkcionális

ekvivalencia áll fenn az azonos cél, a hasonló szerkezet és tartalom, valamint a hasonló lebonyolítás okán. A muravidéki hivatalos magyar nyelvváltozatban szereplő mozaikszó a magyar nyelvben még nincs meg, terminusjavaslatként van jelölve az adatbázisban.

A *HOP (Hkratno opismenjevanje v slovenščini in madžarščini v dvojezični osnovni šoli – Poskus hkratnega opismenjevanja)*, azaz párhuzamos írás- és olvasástanítás (*PIOT*) mindkét nyelven, tulajdonképpen a betűvetés párhuzamos tanítása, a muravidéki kétnyelvű oktatás egyik innovációja: ez az oktatási program lehetővé teszi, hogy a magyar és a szlovén anyanyelvű/elsőnyelvű tanulók egyszerre, egymással párhuzamosan tanulják mindkét nyelvet (az államnyelvet és a kisebbségi anyanyelvet), anyanyelvi szinten. A magyarországi magyar nyelvben nincs meg egyik terminus sem, hiszen nincs meg maga a fogalom sem. Viszont fontos kategóriáról van szó, ezért terminusjavaslatként van jelölve az adatbázisban.

A muravidéki magyarság létezését alapvetően meghatározó egyik dokumentum a már említett *Zakon o posebnih pravica h italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja (ZPIMVI)*, vagyis *Az olasz és a magyar nemzeti közösségek külön jogainak törvénye a nevelés és oktatás terén*. A törvény országspecifikus, ezért terminusjavaslatként jelöltük meg az adatbázisban. Ugyanígy jártunk el a többi törvény, intézmény esetében is.

Az oktatói munka hallgatói véleményezési rendszere minden ország felsőoktatásában fontos szerepű. Visszajelzés oktatóknak, diáknak, az egész programnak arról, hogy milyen minőségi szintet ér el az oktatási folyamat egésze. Szlovéniában erre szolgál az országspecifikus *študentska anketa* ('hallgatói kérdőív/hallgatói felmérés'). Ezt az anonim kérdőívet minden egyetemi státusszal rendelkező hallgatóknak ki kell töltenie minden tanév végén, minden elvégzett kurzusról, elektronikus formában, ugyanis ez a magasabb évfolyamba lépés feltétele. Az eredményt az egyetem a saját honlapján minden évben nyilvánosságra hozza. A felmérés eredményei segíthetnek az egyetemi oktatóknak és minden más munkatársnak pedagógiai munkájuk fejlesztésében, visszajelzést adnak arról, hogy az egyes tantárgyak esetében a hallgatóknak a teljesített munkáért járó terhelése megfelelő-e, és befolyásolják az egyes tantárgyak és tanulmányi programok szerkezetének esetleges módosítását. A magyar és a szlovén terminus között funkcionális ekvivalencia mutatkozik.

A *kollégium* terminus idegen eredetű lexéma, nemzetközi szó, a latin *collegiumra* vezethető vissza. Magyarországon elsősorban a középiskolás vagy egyetemista diákok lakhatását biztosító intézményként tartjuk számon. Szlovéniában a szó 'diákothton' jelentésben nem él, helyette a *dijaški dom* és a *študentski dom* használatos. Az előbbi a *középiskolai kollégiumot*, az utóbbi az *egyetemi kollégiumot* nevezi meg.

A magyarban a *diák* nagyon tág jelentéskörű, iskolába járó fiatalt jelent, teljesen független az iskolatípustól. A szlovén *dijak* csak középiskolást jelent, a *študent* pedig csak egyetemistát. Az általános iskolás diákat csak a *tanuló* (*učenec*) lexéma reprezentálja. A szlovén és a magyar terminusok között csak részleges ekvivalencia mutatkozik.

6. Összegzés

A kétmillió lakosú Szlovéniában a magyar nyelv regionális hivatalos nyelv státuszú. A szlovén államnyelvvvel azonos értékű (és rangú) a Muravidéken, az őshonos magyar nemzeti közösség lakhelyén, az ún. nemzetiségileg vegyesen lakott (azaz kétnyelvű) területen (regionálisan hivatalos nyelv). A magyar nyelv muravidéki kontaktusváltozatainak kutatása, a nyelvhasználat minél szélesebb körű leírása továbbra is égető szükségszerűség. A többnyelvűségi szemlélet hangsúlyozása, érvényre juttatása elengedhetetlen feltétele az anyanyelvi megmaradásnak, amely biztos és szükséges alapja a különböző nyelvekben élésnek egy többnyelvű, multikulturális térségben (Kolláth, 2020). Ebben a folyamatban nagyon fontos szerepe van a Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat minden (nyelvi határtalanító) programjának: a nyelvi akadálymentesítés minden törekvésének és konkrét lépésének, a Termini-szótár és az oktatásterminológiai adatbázis megalkotásának és folyamatos tökéletesítésének, a magyar nyelvi kodifikáció kiterjesztésének, hiszen mindez a külső régiók nyelvi helyzetének elemzésével az anyanyelvváltozatok vitalitásának erősítéséhez, egyfajta konvergens fejlődési irány stabilizálásához járul hozzá (Benő–Péntek szerk., 2011; Szoták, 2017; Benő et al., 2020). Ahogy az eddig leírtakból kiviláglik: a Termini Kutatóhálózat – eddig is és ezután is – minden munkájában következetesen arra a mozzanatra teszi a hangsúlyt, hogy a kutatási program az egész magyar nyelvterületre, és ne csak Magyarországra vonatkozzék, az összmagyar nyelvet, annak mindenfajta nyelvváltozatát tekintse kutatása tárgyának.

A tanulmány röviden bemutatta a muravidéki magyar nemzeti közösség (nyelvi) helyzetét, a kétnyelvű közoktatási modell legfontosabb ismérveit, a szlovéniai (kétnyelvű) felsőoktatás állapotát és törekvéseit. Rámutatott a legfontosabb tényekre, a szlovén felsőoktatás és a magyar nyelv viszonyára, a magyar nyelvű terminológia kialakulásának és implementációjának korlátaira, az akadályokra és a hiányjelenségekre egyaránt. Meggyőződésem, hogy mind a Termini-szótár, mind pedig a teljesen friss és aktuális oktatásterminológiai adatbázis a maga hiánypótló jellegével az egész nyelvtudománynak hasznára lehet. Munkánkat a továbbiakban ezen célok határozzák meg.

Irodalom

1. Bartha Csilla – Nádor Orsolya – Péntek János szerk. 2011. *Nyelv és oktatás kisebbségben – Kárpát-medencei körkép*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
2. Benő Attila – Juhász Tihamér – Lanstyák István 2020. A Termini „határtalan” szótára. *Magyar Tudomány* 181/2: 153–163. o. <https://doi.org/10.1556/2065.181.2020.2.2>
3. Benő Attila – Péntek János szerk. 2011. *A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat tíz éve. Tanulmányok, beszámolók, kutatási programok*. Dunaszerdahely–Kolozsvár: Gramma Nyelvi Iroda – Szabó T. Attila Nyelvi Intézet.
4. Csernicško István – Márku Anita 2021. Ízelítők a Termini magyar–magyar szótár kárpátaljai anyagából. *Magyar Nyelvőr* 145/4: 417–431. o. <https://doi.org/10.38143/Nyr.2021.4.417>
5. Hires-László Kornélia – Várad Krisztián 2025. Ukrajnai országspecifikus oktatási terminusok az Oktatásterminológiai alprojektben és a Termini-szótár fejlesztésében. *Magyar Nyelvőr* 149/3: 328–348. o. <https://doi.org/10.38143/Nyr.2025.3.328>
6. Kolláth Anna 2005. *Magyarul a Muravidéken*. Maribor: Maribori Egyetem.
7. Kolláth Anna 2020. A magyar nyelv muravidéki változata az új évezredben – az oktatás és a kutatás kontextusában. *Magyar Tudomány* 181/2: 177–189. o. <https://doi.org/10.1556/2065.181.2020.2.4>
8. Novak Lukanovič, Sonja 2003. Jezikovno prilaganje na narodno mešanih območjih v Sloveniji. *Razprave in gradivo – Inštitut za narodnostna vprašanja* 42: pp. 38–62.
9. Péti Márton – Nagy Szabolcs – Szabó Balázs 2020. A Kárpát-medencei külhoni magyarság főbb helyi önkormányzati és településszerkezeti jellemzői. *Területi Statisztika* 60/3: 277–308. o. <https://doi.org/10.15196/TS600301>
10. Prószekey Gábor – Fóris Ágota – B. Papp Eszter – Bölcskei Andrea – Lipp Veronika szerk. 2023. *A magyar terminológiastratégia kialakítása. Zöld könyv*. Budapest: Nyelvtudományi Kutatóközpont.
11. Szoták Szilvia 2017. A Termini magyar–magyar szótár és adatbázis burgenlandi gyakorlati példái. In: Fábíán Zsuzsanna szerk. *Szótárírás a Kárpát-medencében. A magyar és a szomszédos országok többségi nyelveinek kétnyelvű szótárai*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 228–240. o.
12. Szoták Szilvia – Tamás Dóra Mária 2024. Egy készülő oktatásterminológiai adatbázis módszertani elvei. In: Bauko János – Presinszky Károly szerk. *Egyszerű és szervezett nyelvi menedzselés kétnyelvű környezetben*. Nyitra–Törökbálint: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara – Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat, 7–26. o.
13. URL: https://dosgenterovci-my.sharepoint.com/:x:/g/personal/igorc_dosgenterovci_si/IQCJXLCYG9oTT6tvsqWIngBIAUbNDYGb9G7yoc564IFv6V8?rttime=FEogJeub3kg
(Letöltés dátuma: 2026.04.02.)

References

1. Bartha, Csilla – Nádor, Orsolya – Péntek, János eds. 2011. *Nyelv és oktatás kisebbségben – Kárpát-medencei körkép* [Language and Education in Minority Contexts – An Overview of the Carpathian Basin]. Budapest: Tinta Könyvkiadó. (In Hungarian)

2. Benő, Attila – Juhász, Tihamér – Lanstyák, István 2020. A Termini „határtalan” szótára [Termini’s “Borderless” Dictionary]. *Magyar Tudomány* 181/2: 153–163. o. <https://doi.org/10.1556/2065.181.2020.2.2> (In Hungarian)
3. Benő, Attila – Péntek, János eds. 2011. *A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat tíz éve. Tanulmányok, beszámolók, kutatási programok* [Ten Years of the Termini Hungarian Language Research Network. Studies, Reports, Research Programmes]. Dunaszerdahely–Kolozsvár: Gramma Nyelvi Iroda – Szabó T. Attila Nyelvi Intézet. (In Hungarian)
4. Csernicskó, István – Márku, Anita 2021. Ízelítők a Termini magyar–magyar szótár kárpátaljai anyagából [Samples from the Transcarpathian Material of the Termini Hungarian–Hungarian Dictionary]. *Magyar Nyelvőr* 145/4: 417–431. o. <https://doi.org/10.38143/Nyr.2021.4.417> (In Hungarian)
5. Hires-László, Kornélia – Váradi, Krisztián 2025. Ukrajnai országspecifikus oktatási terminusok az Oktatásterminológiai alprojektben és a Termini-szótár fejlesztésében [Ukrainian Country-Specific Educational Terms in the Development of the Educational Terminology Database and the Termini Dictionary]. *Magyar Nyelvőr* 149/3: 328–348. o. <https://doi.org/10.38143/Nyr.2025.3.328> (In Hungarian)
6. Kolláth, Anna 2005. *Magyarul a Muravidéken* [In Hungarian in the Prekmurje Region]. Maribor: Maribori Egyetem. (In Hungarian)
7. Kolláth, Anna 2020. A magyar nyelv muravidéki változata az új évezredben – az oktatás és a kutatás kontextusában [The Prekmurje Variety of Hungarian in the New Millennium – in the Context of Education and Research]. *Magyar Tudomány* 181/2: 177–189. o. <https://doi.org/10.1556/2065.181.2020.2.4> (In Hungarian)
8. Novak Lukanovič, Sonja 2003. Jezikovno prilaganje na narodno mešanih območjih v Sloveniji [Language Adaptation in Ethnically Mixed Areas in Slovenia]. *Razprave in gradivo – Inštitut za narodnostna vprašanja* 42: pp. 38–62. (In Slovenian)
9. Péti, Márton – Nagy, Szabolcs – Szabó, Balázs 2020. A Kárpát-medencei külhoni magyarság főbb helyi önkormányzati és településszerkezeti jellemzői [The Main Local Governmental and Settlement-Structure Characteristics of Hungarian Communities beyond the Borders in the Carpathian Basin]. *Területi Statisztika* 60/3: 277–308. o. <https://doi.org/10.15196/TS600301> (In Hungarian)
10. Prószekey, Gábor – Fóris, Ágota – B. Papp, Eszter – Bölcskei, Andrea – Lipp, Veronika eds. 2023. *A magyar terminológiasztratégia kialakítása. Zöld könyv* [Developing the Hungarian Terminology Strategy. Green Book]. Budapest: Nyelvtudományi Kutatóközpont. (In Hungarian)
11. Szoták, Szilvia 2017. A Termini magyar–magyar szótár és adatbázis burgenlandi gyakorlati példái [Practical Examples from Burgenland in the Termini Hungarian–Hungarian Dictionary and Database]. In: Fábíán, Zsuzsanna ed. *Szótárírás a Kárpát-medencében. A magyar és a szomszédos országok többségi nyelveinek kétnyelvű szótárai*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 228–240. o. (In Hungarian)
12. Szoták, Szilvia – Tamás, Dóra Mária 2024. Egy készülő oktatásterminológiai adatbázis módszertani elvei [Methodological Principles of an Educational Terminology Database under Development]. In: Bauko, János – Presinszky, Károly eds. *Egyszerű és szervezett nyelvi menedzselés kétnyelvű környezetben*. Nyitra–Törökbálint:

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara – Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat, 7–26. o. (In Hungarian)

13. URL: https://dosgenterovci-my.sharepoint.com/:x/g/personal/igorc_dosgenterovci_si/IQCJXLCYG9oTT6tvsqWIngBIAUbNDYGb9G7yoc564IFv6V8?rttime=FEogJeub3kg
(Accessed: 02.04.2026).

Oktatásterminológia a szlovéniai (kétnyelvű) felsőoktatásban

Kolláth Anna, PhD. Maribori Egyetem, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, egyetemi tanár. annakollath13@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1181-8038.

A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat már harmadik éve aktívan részt vesz az ELTE Nyelvtudományi Kutatóközpont égisze alatt működő Terminológiastratégia program Oktatásterminológiai alprojektjében. Összehangolt munka eredményeként készül az a nyolc-, illetve az angollal együtt kilencnyelvű oktatásterminológiai adatbázis, amely jelentős mértékben hozzájárulhat az egységesebb nyelvű Kárpát-medencei felsőoktatási térség kialakulásához és megszilárdulásához. A Prószerky Gábor vezette csapat munkájának eredményeként olyan oktatásterminológiai adatbázis van kialakulóban, amely hasznos eszközként szolgálhat mind a fordításban, mind pedig minden olyan tevékenységben, amelyben a nyelvi transzfer különböző aspektusai kerülnek előtérbe.

A kutatások egyértelműen bizonyítják, hogy a külső régiókban élő magyar nemzeti közösségek célja identitásuk, nyelvük és kultúrájuk megőrzése és erősítése, valamint az, hogy képesek legyenek megtalálni helyüket a globalizálódó, ugyanakkor regionalizálódó világban. Fontos továbbá, hogy rendelkezzenek azzal a tudással és azokkal a kompetenciákkal, amelyek segítségével megfogalmazhatják válaszaikat a folyamatosan újratermelő és megújuló kihívásokra. E célok elérésében különösen az anyanyelvi oktatásnak van meghatározó szerepe. Anyanyelvi oktatás nélkül a magyar nyelv funkcionális visszaszorulása és térvesztése elkerülhetetlenné válik, a magyar identitás megtartása pedig ellehetetlenül.

A tanulmány röviden bemutatja a muravidéki magyar nemzeti közösség nyelvi helyzetét, a kétnyelvű közoktatási modell legfontosabb ismérveit, valamint a szlovéniai, ezen belül a kétnyelvű felsőoktatás nyelvi helyzetét és törekvéseit. Rámutat a legfontosabb tényekre, a szlovén felsőoktatás és a magyar nyelv viszonyára, továbbá a magyar nyelvű terminológia kialakulásának és implementációjának korlátaira, akadályaira és lehetőségeire. Mindezt az eddig elkészült szlovéniai nyelvi anyag néhány tendenciájának és konkrét példájának bemutatásával teszi.

Kulcsszavak: magyar nyelv, Muravidék, szlovéniai felsőoktatás, Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat, oktatásterminológia, terminológiastratégia, nyelvi transzfer.

Освітня термінологія у системі словенської (двомовної) вищої освіти

Коллат Анна, доктор філософії. Мариборський університет, кафедра угорської мови та літератури, професор. annakollath13@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1181-8038.

Третій рік поспіль Дослідницька мережа угорської мови «Termini» бере активну участь у освітньо-термінологічному підпроекті Програми термінологічної стратегії, що діє під егідою Угорського мовознавчого дослідницького центру Наукового університету ім. Лоранда Етвеша. У результаті скоординованої роботи незабаром буде створено восьмимовну, а разом з англomовною частиною – дев'ятимовну освітньо-термінологічну базу даних, яка може зробити вагомий внесок у формування та зміцнення уніфікованого мовного простору в системі вищої освіти Карпатського басейну. Завдяки роботі команди під керівництвом професора Габора Просеки формується освітньо-термінологічна база даних, яка може стати корисним інструментом як у перекладацькій діяльності, так і в тих видах діяльності, у яких на першому плані є різні аспекти мовного трансферу.

Результати дослідження засвідчують, що метою угорських національних спільнот, які проживають у прикордонних регіонах, є збереження та зміцнення своєї ідентичності, мови й культури, а також здатність знайти своє місце у світі, що глобалізується і водночас регіоналізується. Важливо також, щоб вони володіли знаннями та компетентностями, які дають змогу формулювати відповіді на виклики, що постійно відтворюються й оновлюються. У досягненні цих цілей особливо важливу роль відіграє освіта рідною мовою. Без неї функціональне звуження сфер уживання угорської мови та втрата її позицій стають неминучими, а збереження угорської ідентичності – неможливим.

У статті представлено мовну ситуацію угорської національної спільноти в регіоні Прекмур'я, охарактеризовано найважливіші особливості двомовної моделі загальної середньої освіти, а також мовну ситуацію та мовні прагнення у системі вищої освіти у Словенії, зокрема двомовної вищої освіти. Окреслено найважливіші факти, взаємозв'язок між системою вищої освіти Словенії та угорською мовою, а також обмеження, перешкоди й можливості, пов'язані з формуванням і впровадженням угорськомовної термінології. Це здійснено шляхом представлення окремих тенденцій і конкретних прикладів зі словенського мовного матеріалу.

Ключові слова: угорська мова, Прекмур'я, система вищої освіти у Словенії, Дослідницька мережа угорської мови «Termini», освітня термінологія, термінологічна стратегія, мовний трансфер.

Educational terminology in Slovenian (bilingual) higher education

Anna Kolláth, PhD. University of Maribor, Department of Hungarian Language and Literature, professor. annakollath13@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1181-8038.

The Termini Hungarian Language Research Network has been actively participating for the third year in the Educational Terminology Subproject of the Terminology Strategy Programme operating under the auspices of the ELTE Hungarian Research Centre for Linguistics. As a result of coordinated work, an eight-language, or together with English, a nine-language educational terminology database is being developed, which may make a significant contribution to the formation and consolidation of a more linguistically unified higher education area in the Carpathian Basin. As a result of the work of the team led by Professor Gábor Prószték, an educational terminology database is taking shape that may serve as a useful tool both in translation and in all activities in which various aspects of linguistic transfer come to the fore.

Research clearly shows that the aim of Hungarian national communities living in cross-border regions is to preserve and strengthen their identity, language and culture, and to be able to find their place in a globalising yet simultaneously regionalising world. It is also important that they possess the knowledge and competences that enable them to formulate their responses to constantly reproducing and renewing challenges. In achieving these aims, education in the mother tongue plays a particularly decisive role. Without mother-tongue education, the functional decline and loss of domains of the Hungarian language become inevitable, while the preservation of Hungarian identity becomes impossible.

The study briefly presents the linguistic situation of the Hungarian national community in the Prekmurje region, the most important features of the bilingual public education model, and the linguistic situation and aspirations of higher education in Slovenia, including bilingual higher education. It points out the most important facts, the relationship between Slovenian higher education and the Hungarian language, as well as the limitations, obstacles and opportunities related to the development and implementation of Hungarian-language terminology. It does so by presenting several tendencies and specific examples from the Slovenian linguistic material prepared so far.

Keywords: *Hungarian language, Prekmurje, higher education in Slovenia, Termini Hungarian Language Research Network, educational terminology, terminology strategy, linguistic transfer.*